

учнів та технологізацію змісту навчання за рахунок введення відповідних курсів за вибором, а також варіативність форм навчання залежно від його мети.

Методичними принципами об'єднання (інтеграції) навчальних предметів у сучасній школі є: 1) опора на знання з багатьох предметів; 2) взаємозв'язок у змісті окремих предметів; 3) зближення однорідних предметів; 4) розвиток загальних рис споріднених предметів.

У концепціях, що стосуються розвитку української школи, інтеграція змісту освіти розглядається як важлива умова повноцінної реалізації всіх її функцій. Наразі, на основі такої інтеграції створюються деякі навчальні програми, спеціальні курси, курси за вибором, навчальні посібники.

Сучасний підхід до розуміння проблеми інтеграції навчання базується на таких провідних принципах, як фундаментальність і цілісність освіти, системний і особистісний підходи. Введення в старшій школі спеціальних курсів міжпредметного характеру і добір відповідних технологій їх реалізації сприятимуть ознайомленню учнів із новими галузями знань, орієнтуватимуть на майбутню професію в межах обраного профілю, розкриваючи практико-орієнтований аспект знань у процесі навчання.

Аналіз теоретичних напрацювань у галузі міжпредметної інтеграції та міжпредметних зв'язків дали змогу визначити дидактичні умови реалізації інтегративного підходу в умовах профільного навчання за єдності інваріантної та варіативної складових.

1) Створення системи міждисциплінарних, наскрізних понять, розроблення міжпредметних програм навчання.

Починається цей процес має з детального аналізу змісту кожного навчального предмета, а особливо – фундаментальних, які мають спільну наукову та термінологічну базу.

Першим кроком у цьому напрямі є приведення у відповідність визначень понять у змісті споріднених предметів (створення міжпредметного курсу, який би містив спільну базу, що допомагала б успішному поглибленому вивченню цих предметів; перехід на міжпредметні курси у старшій школі).

Другим кроком є виправлення ситуації, яка склалася саме через наявність спільної основи споріднених предметів. Можливість

Барановська Олена,
*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, Україна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ТА ІНТЕГРОВАНИЙ ПІДХІД

В освіті інтеграційні процеси відображаються, передусім, у модернізації змісту навчання, адаптації його до швидкозмінної економіки, якій потрібні певні спеціалісти. Модернізації підлягає освітнє середовище в цілому, зокрема, зміст навчання у старшій ланці школи в напрямі інтеграції та профільності. Пріоритетним завданням профільного навчання є не сума знань за певною освітньою галуззю, а формування в учнів здатності до застосування набутих знань через призму їхньої особистості, життєвих і професійно зорієнтованих планів, щоб формувалися певні компетентності [4; 6].

Профільне навчання має базуватися на сконструйованому на нових засадах змісті підручників і навчальних посібників, на зміні звичних форм організації навчального процесу, на підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

У монографії «Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі в умовах профільного навчання» зазначається, що профільне навчання має бути спрямоване на формування цілісності особистості за розвиток життєвої, світоглядної, наукової, культурної і професійної компетентностей учнів [6, с. 21–22].

Науковці відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України також порушують проблеми інтеграції навчання у контексті фундаменталізації змісту освіти (Барановська В., Васильська Г., Захарчук Н., Кизенко В., Косянчук С., Кравчук О., Трубочева С., Чорноус О.) [1–3; 5–6].

У сучасному розумінні для профілізації старшої ланки загальноосвітніх навчальних закладів міжпредметна інтеграція має об'єднати в собі адекватний зміст навчання, психологічний супровід

розглядання одного й того самого явища, предмета з різних точок зору – це та сама мета, яку можуть розв'язати інтегровані курси, засновані на створеній системі міждисциплінарних понять.

2) *Інтеграція змісту фундаментальних курсів та суспільно-гуманітарних наук, створення інтегрованих курсів, підручників (навчальних посібників).*

Добір змісту фундаментальних і суспільно-гуманітарних наук у старшій школі має здійснюватися на основі переосмислення існуючої класифікації навчальних предметів. Тут інтеграція навчальних предметів дасть можливість учням оволодівати узагальненими, сукупними знаннями, які розширяють потенціал світовідчуття задля повноцінного формування особистості.

Здійснення міжпредметної інтеграції в старшій школі в умовах профільного навчання передбачає: а) виявлення й окреслення зв'язків між предметами; б) створення системи завдань міжпредметної спрямованості; в) визначення технологічних шляхів реалізації міжпредметних зв'язків; г) створення програм, підручників, практичних посібників, дидактичних матеріалів; д) розроблення адекватних форм контролю і діагностики сформованості міжпредметних зв'язків в учнів; е) вихід на практичну користь для учня профільного навчання.

Виникнення синтетичних наук, а також наук на межі двох чи кількох напрямів потягнуло за собою необхідність упровадження відповідних курсів у старшій школі, залежно від напрямку профілізації. Новим напрямом в сучасній освіті стало створення інтегрованих курсів, що синтезують у собі основи фундаментальних та суспільно-гуманітарних наук.

Наразі, розв'язання проблеми інтеграції навчання вбачається у можливості вивчення природничих та гуманітарних предметів як однієї зі складових єдиної загальношкільської культури, у розгляді ціннісних аспектів наукового пізнання, у використанні історико-культурного компонента при вивченні предметів природничого циклу.

3) *Технологізація змісту навчання, створення STEM-орієнтованого освітнього контенту.*

Визначення кола сучасних технологій реалізації профільного навчання має базуватися на пріоритетності і придатності їх до формування і розвитку технологічного мислення. Новою стратегією в

Україні стає STEM-освіта: інтеграція наук та технологізація навчання. STEM-освіта: S – Science (природничі науки) T – Technology (технології) E – Engineering (інженерна справа, проєктування) M – Mathematics (математика). Це система освіти, максимально наближена до реальних технологій, що вчить жити у швидкозмінному світі, критично мислити, інтегрувати знання, вміння і навички.

Отже, активне впровадження профільного навчання пов'язане з кардинальною перебудовою освітнього середовища, зокрема, одночасенню змісту навчання, програм, навчальних планів та підручників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Барановська, О. В.* Міжпредметні зв'язки у підручнику для профільної школи: практична зорієнтованість та технологізація / О. В. Барановська // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол.: голов. ред. – О. М. Тогузов]. – К. : Пед. думка, 2016. – Вип. 16. – С. 17–26.
2. *Васьківська, Г. О.* Метапредметний підхід до формування системи знань про людину як один із принципів сучасного підручкотворення / Г. О. Васьківська // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол.: голов. ред. – О. М. Тогузов]. – К. : Пед. думка, 2012. – Вип. 12. – С. 42–50.
3. *Косянчук, С. В.* Технологічний підхід к процесу формування цінностно-смысловых ориентаций старшеклассников / С. В. Косянчук / Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei, Chişinău // Univers Pedagogic. – 2014. – № 1(41). – С. 53–60.
4. *Осадченко, І. І.* Сутність поняття «педагогічна технологія» з точки зору сучасних методологічних підходів / І. І. Осадченко // Педагогічна технологія: проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини / [ред. кол.: Н. С. Побірченко (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ПП Жовтий, 2010. – Вип. 33. – С. 94–99.
5. *Трубачева, С. Е.* Формування навчальних компетентностей в умовах професійно зорієнтованого освітнього середовища навчального закладу / С. Е. Трубачева, С. І. Трубачев // Педагогіка: традиції і інновації: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 17–18 груд. 2017 р.). – Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2017. – Т. 2. – № IV. – С. 105–108.
6. *Фундаменталізація змісту освіти у старшій школі: теорія і практика: колективна монографія* / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. Е. Трубачева, С. П. Бондар, Л. А. Липова, О. В. Барановська, С. В. Косянчук, Н. В. Захарчук]; за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської. – К. : Пед. думка, 2015. – 288 с.